

FCR YAYIN LTD.

Genel Yayın No. | General Publication Number: 2025

FCR Sertifika No. | Certificate Number: 46550

ISBN: 0000 0004 4657 1968

ROR ID: ror.org/00zznvq98

Alt Marka | Imprint: Fecr

Yayın No | Publication Number: 1177

Kitap Adı : Sühreverdî ve İşrâkî Düşünce Kodları

Book Title : Suhrawardi and the Codes of Ishraqi Thought

ISBN : 978-625-8910-35-3

DOI : doi.org/10.70458/fcr.9786258910353

Yazar | Author: Rıdvan Yıldız | orcid.org/0000-0002-3686-0155

Yayın Türü | Publication Type: Kitap | Book – Monograph

Yayın Dili | Language: Türkçe | Turkish

Ebat | Dimensions: 13,5 x 21 cm

Baskı Sayısı | Edition: 1

Sayfa Sayısı | Pages: 350 (xii+338)

Yayın Tarihi | Publication Date: Eylül | September 2026

Yayın Yeri | Place of Publication: Ankara, Türkiye

Mizanpaj ve Kapak | Layout and Cover Design: FCR

Baskı ve Cilt | Printing and Binding: NY MATBAACILIK (Sertifika no: 50732)

Konu Kategorisi | Subject Categories

BIC: HPDC - İslam ve Arap felsefesi | Islamic & Arabic philosophy

BISAC: PHI022000 - Din felsefesi | Philosophy / Religious

THEMA: QDHK - İslam ve Arap felsefesi | Islamic and Arab philosophy

LC Classification: B741 - İslam felsefesi | Islamic philosophy

DEWEY: 181.07 - İslam felsefesi | Islamic philosophy

WoS Category: Felsefe | Philosophy

WoS Citation Topics Meso: 10.126 - Felsefe | Philosophy

WoS Citation Topics Micro: 10.126 - Felsefe | Philosophy

Scopus Subject Areas: 1211 - Felsefe | Philosophy

Atıf Bilgisi | Cite as: Yıldız, Rıdvan. *Sühreverdî ve İşrâkî Düşünce Kodları*. FCR Yayın Ltd.-Fecr, 2026.

© Tüm hakları saklıdır | All rights reserved: FCR YAYIN LTD.

Hacı Bayram Mah. Boyacılar Sk. No: 14/1 06050
Altındağ-Ankara/TÜRKİYE • Tel: +90 (312) 310 08 60
www.fcr.com.tr • fcr@fcr.com.tr

Sühreverdi ve İşrâkî Düşünce Kodları

Dr. Rıdvan YILDIZ

Ankara 2026

Yazar Hakkında | About the Author

Dr. Rıdvan YILDIZ

2013 yılında Sakarya Üniversitesi Sosyoloji Bölümü'nden mezun olan yazar; yüksek lisansını 2016 yılında Mardin Artuklu Üniversitesi Felsefe Bölümü'nde "Said Nursî'nin Benlik Düşüncesi" başlıklı teziyle, doktorasını ise 2026 yılında Muş Alparslan Üniversitesi Felsefe Bölümü'nde "Sühreverdî ve İshrâkî Düşünce Kodları" adlı teziyle tamamlamıştır. Araştırmalarını özellikle İshrâk felsefesi ekseninde Antik İran ve Antik Yunan düşüncesi üzerine yoğunlaştıran yazar, Sühreverdî literatürüne çeşitli telif ve tercüme eserlerle katkı sunmaktadır. Yazar, hâlihazırda Sühreverdî'nin sembolik metinlerini inceleyen telif bir eser ile düşünürün bağımsız iki eserinin çevirisi üzerindeki mesaisini sürdürmektedir.

He author graduated from the Department of Sociology at Sakarya University in 2013. He completed his master's degree at the Department of Philosophy at Mardin Artuklu University in 2016 with a thesis titled "Said Nursî's Concept of the Self", and earned his Ph.D. in 2026 from the Department of Philosophy at Muş Alparslan University with a dissertation titled "Suhrawardi and the Codes of Illuminationist Thought". Focusing his research primarily on Ancient Iranian and Ancient Greek thought within the framework of Illuminationist (Ishraqi) philosophy, the author contributes to the Suhrawardi literature through various original publications and translations. Currently, the author is working on an original book analyzing Suhrawardi's symbolic texts, alongside translating two of the philosopher's standalone works.

Kitap Hakkında

Sühreverdî ve İshrâkî Düşünce Kodları

Bu çalışma, Şahabeddin Sühreverdî'nin kadim geleneklerden beslenerek ihya ettiği İshrâk hikmetinin temel sacayaklarını ve bu unsurlar arasındaki içsel ilişkiyi bütüncül bir yaklaşımla ortaya koymayı amaçlamaktadır. Sühreverdî'nin İshrâkî düşünce sistemi, birbirini tamamlayan ve felsefesinin ana kodlarını oluşturan ontolojik, epistemolojik ve psikolojik unsurlar üzerine inşa edilmiştir.

Sistemin merkezinde yer alan nûr kavramı, formel ve tanım odaklı bilginin sınırlarını aşan bir hakikate işaret eder. Bu hakikate ulaşmanın yolu ise dolaysız bir müşâhedeye dayanan şuhûdî ittisal metodudur. Şuhûdî ittisal, insanın öz hakikati ve müşâhedenin taşıyıcısı olan nefs anlayışını zorunlu kılar. Bu bağlamda nûr, bilgi ve nefs arasında kurulan ontolojik ve epistemolojik bağ, İshrâk hikmetinin yapısını belirler. Sühreverdî, bu omurgaya Misâl Âlemini de dâhil ederek sisteminin iç tutarlılığını pekiştirir.

Nefsin şuhûdî ittisal vasıtasıyla metafizik nûru müşahade edebileceğini savunan Sühreverdî; Hermes başta olmak üzere antik İran, antik Yunan ve İslâm düşünce geleneklerinden önemli isimlere atıfta bulunur. Bu şahsiyetleri metafizik nûr ile kurdukları ilişkinin niteliğine göre hiyerarşik bir düzleme yerleştirir. Hiyerarşinin en üst basamağında ise hem teorik hem de pratik yetkinliğe ulaşmış bilgeyi ifade eden “hakîm-i müteellih” yer alır.

Sonuç olarak çalışma, Sühreverdî'nin kavramları, kaynakları, ontolojisi ve epistemolojisi arasındaki insicamın özgün bir düşünce sistemi meydana getirdiğini göstermektedir. Bu çerçevede Sühreverdî'nin entelektüel serüveni ve İshrâk hikmetini ihya eden “hakîm-i müteellih” konumu, İshrâkî düşüncenin teşekkül sürecini anlamak açısından kritik bir rol oynamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Nûr; Şuhûdî İttisal; Nefs; Hakîm-i Müteellih; Sühreverdî; İshrâk Hikmeti; İshrâk Felsefesi

About the Book

Suhrawardi and the Codes of Ishraqi Thought

This study aims to reveal, through a holistic approach, the fundamental pillars of the Illuminationist philosophy (Hikmat al-Ishraq) that Shihab al-Din Suhrawardi revived by drawing upon ancient traditions, as well as the internal relationship between these elements. Suhrawardi's Illuminationist system of thought is built upon complementary ontological, epistemological, and psychological elements that constitute the core codes of his philosophy.

Located at the center of the system, the concept of light (nur) points to a truth that transcends the limits of formal and definition-oriented knowledge. The path to attaining this truth is the method of intuitive connection (shuhudi ittisal), which relies on direct visionary experience. This intuitive connection necessitates the concept of the soul (nafs), which acts as both the essential truth of the human being and the bearer of this vision. In this context, the ontological and epistemological bond established among light, knowledge, and the soul determines the structure of Illuminationist philosophy. Suhrawardi reinforces the internal consistency of his system by incorporating the Imaginal World (Alam al-Mithal) into this framework.

Arguing that the soul can observe the metaphysical light through intuitive connection, Suhrawardi refers to prominent figures from ancient Persian, ancient Greek, and Islamic intellectual traditions, particularly Hermes. He places these figures on a hierarchical plane based on the nature of their relationship with the metaphysical light. At the highest level of this hierarchy stands the "divine sage" (hakim-i muta'allih), representing a philosopher who has achieved both theoretical and practical perfection.

In conclusion, this study demonstrates that the coherence among Suhrawardi's concepts, sources, ontology, and epistemology produces an original system of thought. Consequently, Suhrawardi's intellectual journey and his status as the "divine sage" who revitalized Illuminationist philosophy play a critical role in understanding the formative process of Illuminationist thought.

Keywords: Light; Experiential Connection; Soul (Nafs); Divine Sage, Suhrawardi; Ishraqi Wisdom; Ishraqi Philosophy

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ	ix
KISALTMALAR DİZİNİ	xi
GİRİŞ	1
Literatür	5
Çalışmanın Sınırlar ve Metot	8
 BİRİNCİ BÖLÜM	
SÜHREVERDÎ'NİN HAYATI, ESERLERİ ve TEMEL KAVRAMLARI	11
1.1. SÜHREVERDÎ'NİN HAYATI	15
1.2. SÜHREVERDÎ'NİN ESERLERİ	34
1.3. İŞRÂK FELSEFESİNİN TEMEL KAVRAMLARI	50
1.3.1. Nûr	50
1.3.2. Hikmet ve Hakîm	54
1.3.3. Teellüh ve Müteellih	58
1.3.4. Tıba-ı Tam	64
1.3.5. Hurra (Ferr)	69
 İKİNCİ BÖLÜM	
İŞRÂK FELSEFESİNİN TEMEL KAYNAKLARI	79
2.1. HERMES VE HERMETİK GELENEK	79
2.2. ANTİK YUNAN	98
2.2.1. Asklepios	98
2.2.2. Empedokles	101
2.2.3. Pisagor	107
2.2.4. Platon	115
2.3. ANTİK İRAN	125
2.3.1. Zerdüştîlik Dini ve Hüsrevanî Hikmet	128
2.3.2. Keyumers	138
2.3.3. Feridun	142
2.3.4. Keyhüsrev	147
2.4. İSLÂMÎ ÖĞRETİLER	158
2.5. İSLÂM FELSEFESİ	165
2.6. TASAVVUFÎ İSİMLER	183
2.6.1. Zünnûn el-Mısrî	186

2.6.2. Sehl et-Tüsterî	191
2.6.3. Bâyezîd-i Bistâmî	194
2.6.4. Hallâc-ı Mansûr	200
2.6.5. Harakânî	205
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	
SÜHREVERDÎ'NİN İŞRÂKÎ DÜŞÜNCESİNDE NÛR METAFİZİĞİ ve	
NÛRU'L-ENVÂR	217
3.1. NÛR METAFİZİĞİ	218
3.1.1. Varlık ve Zuhûr Yönünden Nûr	221
3.1.2. Nûr Hiyerarşisi ve Kozmoloji	224
3.1.2.1. Teşkik Mekanizması	224
3.1.2.2. Erbâbu'l-Envâ	244
3.1.2.3. Misâl Âlemi	254
3.2. NÛRU'L-ENVÂR	265
3.2.1. Nûru'l-Envâr'ın İspatı ve Birliği	268
3.2.2. Nûru'l-Envâr'ın Temel Sıfatları	272
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	
SÜHREVERDÎ'NİN İŞRÂKÎ DÜŞÜNCESİNDE BİLGİ ve NEFS	
KURAMLARI	275
4.1. SÜHREVERDÎ'NİN İŞRÂKÎ BİLGİ KURAMI	275
4.2. SÜHREVERDÎ'NİN İŞRÂKÎ NEFS KURAMI	299
SONUÇ	315
KAYNAKÇA	321
DİZİN	333

ÖN SÖZ

Sühreverdî eserlerinin incelenmesi, kendine has terminolojisi ve eserlerinin orijinal dilleri olan Arapça ve Farsça'dan kaynaklı olarak büyük bir sabır ve dikkat gerektirmiştir. Özellikle temel eseri olan *Hikmetü'l-İşrâk* ve bu esere hazırlık mahiyetindeki *El-Meşâri'* ve *l-Mutârahât* isimli eserlerini hassasiyetle okuma ve yorumlama süreci, bu yolculuğun en zor ama aynı zamanda en öğretici duraklarından olmuştur.

Sühreverdî'nin İshrâkî sistemini ve nûr kavramı etrafında ördüğü kozmolojiyi anlama ve yazma çabası, sadece bir metin analizi değil aynı zamanda Sühreverdî'nin sembollerle örülü dünyasına sızma ve İshrâkî kelimelerin arkasındaki anlam dünyasını müşâhede etme girişimidir. Bu süreçteki en büyük güçlüklerden biri Meşşâî geleneğin katı olarak nitelendirilebilecek rasyonalizmi ile İshrâkîliğin sezgisel derinliği arasındaki ince çizgiyi akademik ve bilimsel bir dille kaleme alabilmek olmuştur. Bunun yanı sıra araştırmamız boyunca İshrâkî ontolojinin sembolizm başta olmak üzere modern psikolojiye ve varoluşçuluğa temas eden ana hatları Sühreverdî'nin İshrâkî düşünce kodlarının disiplinlerarası boyutta ele alınması düşüncesini de doğurmuştur.

Post modern dünyanın sonu ve Yapay Zekâ (YZ) çağının baş döndürücü başlangıcını yaşadığımız zamanda böylesi bir çalışmayı kaleme almamızdaki en temel motivasyonlardan biri Sühreverdî'nin felsefî sistematüğinde aklın (bürhan) ve sezginin (müşâhede) bir arada var olmasına yönelik yapılan vurgudur. Pos-modern düşüncenin parçalanmış bilincine ve makinenin rasyonel üretimde insanı geride bırakması ile ilgili duruma Sühreverdî metinlerinde bir cevabın olduğunu tespit ettiğimizi söyleyebiliriz. Bu cevap her şeyden önce hakikatin bütüncül ve kozmik birliğine yapılan bir açıklamayı ihtiva eder ve bunu antik medeniyetlerin tecrübelerinden hareketle ortaya koymaya

çalışır. Bu çalışma, benim için sadece akademik ve bilimsel bir sorumluluk değil ayrıca “Nûr” ve “İşrâk” kavramlarının temsil ettikleri bilgelik yolculuğuna, mistik bir uyanışa ve felsefî bir derinleşmeye yönelik kişisel bir yönelişi ifade etmektedir.

Bu çalışmanın temeli ve çekirdeği felsefe bölümünde hazırladığım doktora tezime olmasından ötürü, başta tez danışmanım Dr. Zeynep Kantarcı Bingöl hocam olmak üzere savunma jürimde bulunarak kıymetli zamanlarını ayıran ve değerli katkılarda bulunan hocalarım Dr. Mehmet Fatih Işık, Dr. Mehmet Mekin Meçin, Dr. Sedat Baran ve Dr. Tecelli Karasu hocalarıma tekrardan teşekkürlerimi sunarım. Elbette jüri hocalarımla yanı sıra farklı bir akademik kültürden aldığım değerli destekleri ve özel ilgileri için Dr. Babak Âlihânî'yi de tekrardan şükranla anmak istiyorum. Son olarak, bu çalışmanın hazırlanma sürecinin bütün zorluklarında yanımda bulunan aileme sevgi ve şükranlarımı ifade ederim.

Dr. Rıdvan YILDIZ
Diyarbakır, 2026

KISALTMALAR DİZİNİ

Bkz.	: Bakınız
C	: Cilt
Çev.	: Çeviren
Hız.	: Hazreti
MÖ.	: Milattan Önce
ö.	: Ölüm Tarihi
s.	: Sayfa
tsz.	: Tarihsiz